

OBSAH

ÚVOD	7
1 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA OSOB SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM	9
1.1 Teoretická východiska	9
1.2 Cíl, předmět a struktura	11
1.3 Postavení v soustavě věd	12
Použitá a doporučená literatura	13
2 HISTORIE PÉČE O ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ	15
2.1 Historie péče o nevidomé	15
2.2 Historie péče o slabozraké a osoby se zbytky zraku	20
2.3 Historie péče o osoby s poruchami binokulárního vidění	21
2.4 Významné osobnosti v péči o osoby se zrakovým postižením do 20. stol.	23
2.4.1 Valentin Haüy	23
2.4.2 Per Aron Borg	24
2.4.3 August Zeune	24
2.4.4 Johann Wilhelm Klein	25
2.4.5 Aloys Klár	27
2.4.6 Alois Pavel Klár	27
2.4.7 Rudolf Mária Klár	28
2.4.8 Louis Braille	29
2.4.9 Jan Nepomuk František Rafael Beitel	29
2.4.10 Jan Deyl	31
2.5 Vývoj péče o zrakově postižené ve druhé polovině 20. století a 21. století v ČR	31
Použitá a doporučená literatura	35
3 KATEGORIE OSOB SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM	37
3.1 Klasifikace – třídění	37
3.2 Osoby nevidomé	41
3.3 Osoby slabozraké	43

3.4	Osoby se zbytky zraku	45
3.5	Osoby s poruchami binokulárního vidění	46
	Použitá a doporučená literatura	51
4	DIAGNOSTIKA OSOB SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM	53
4.1	Oftalmologické vyšetření	53
4.2	Psychologické vyšetření	56
4.3	Speciálněpedagogické vyšetření	59
	Použitá a doporučená literatura	60
5	OSOBNOST ZRAKOVĚ POSTIŽENÉHO JEDINCE	61
5.1	Dítě ve věku 0–6 let	62
5.2	Jedinec ve věku 7–18 let	65
5.3	Dospělost	66
5.4	Stáří	69
	Použitá a doporučená literatura	70
6	KOMPLEXNÍ SLUŽBY	71
6.1	Resort ministerstva práce a sociálních věcí ČR	72
6.2	Resort ministerstva zdravotnictví ČR	75
6.2.1	Centrum zrakových vad	76
6.3	Resort ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy	77
6.3.1	Formy vzdělávání zrakově postižených žáků	77
6.3.1.1	Integrace	77
6.3.1.2	Základní škola pro zrakově postižené	80
6.3.2	Speciálněpedagogické centrum	81
6.3.3	Mateřská škola	83
6.3.4	Základní a střední škola	84
6.4	Neziskový sektor	86
6.4.1	Střediska rané péče (SRP)	87
6.4.2	Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých	88
6.4.2.1	Tyfloservis, o. p. s.	89
6.4.2.2	Tyflokabinet = Metodické centrum tyfotechnických pomůcek	89
6.4.2.3	Metodické středisko pro informatiku a brailnet	90

6.4.2.4	Středisko sociálněprávního poradenství	90
6.4.2.5	Středisko integračních aktivit (SIA)	90
6.4.2.6	Středisko pro odstraňování architektonických bariér	91
6.4.2.7	Tyflocentrum, o. p. s.	91
6.4.2.8	Výcvikové středisko vodících psů . .	92
6.4.2.9	Rekvalifikační středisko Dědina . . .	92
	Použitá a doporučená literatura	92
7	SEBEOBSLUHA ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH	95
7.1	Rozvoj sebeobsluhy u dětí předškolního věku	98
7.1.1	Osobní hygiena	98
7.1.2	Oblékání	101
7.1.3	Stravování	104
7.2	Rozvoj sebeobsluhy od 6 let do dospělosti	106
7.2.1	Osobní hygiena	106
7.2.2	Oblékání	108
7.2.3	Sebeobsluha v kuchyni	109
7.2.4	Úklid	110
7.3	Osoby později osleplé	110
7.3.1	Osobní hygiena	110
7.3.2	Oblékání	111
7.3.3	Sebeobsluha v kuchyni	111
	Použitá a doporučená literatura	112
8	PROSTOROVÁ ORIENTACE A SAMOSTATNÝ POHYB ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH	115
8.1	Zásady nácviku prostorové orientace a samostatného pohybu	115
8.2	Prostorová orientace zrakově postižených	117
8.2.1	Prvky prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených	117
8.2.2	Technika dlouhé hole	118
8.2.2.1	Nácvik techniky dlouhé hole	119
8.2.3	Orientační analyticko-syntetická činnost . . .	121
8.3	Rozvoj PO SP ZP v jednotlivých věkových obdobích	121
8.3.1	Období od narození do tří let (raná péče) . .	122

8.3.2	Období od tří do šesti let (předškolní věk) . . .	123
8.3.3	Období od šesti let do 11 let (1. stupeň ZŠ) . . .	125
8.3.4	Období od 11 do 15 let (2. stupeň ZŠ)	125
8.3.5	Období od 15 do 18 let	126
8.3.6	Osoby později osleplé	127
	Použitá a doporučená literatura	128
9	TYFLOTECHNIKA – TYFLOPOMŮCKY	129
9.1	Klasifikace pomůcek pro zrakově postižené	129
9.2	Tyflopomůcky pro nevidomé	130
9.2.1	Odečítače obrazovky	131
9.2.2	Elektronické zápisníky pro nevidomé s hlaso- vým či hmatovým výstupem	131
9.2.3	Brailské terminály (Brailský řádek) s hma- tovým výstupem	132
9.2.4	Pomůcky užívané v domácnosti a běžném životě	132
9.2.5	Pomůcky pro studium a výuku	133
9.3	Tyflopomůcky pro slabozraké	133
9.3.1	Kamerové zvětšovací (televizní) lupy	134
9.3.2	Zvětšovače a odečítače obrazovky	135
9.3.3	Turmon	135
9.3.4	Prismatický monokulár	136
9.3.5	Lupové brýle – hyperokuláry	136
9.3.6	Lupa	136
9.3.7	Pomůcky užívané v domácnosti a běžném životě	136
9.3.8	Pomůcky pro studium a výuku	137
9.4	Tyflopomůcky pro osoby s poruchami binokulárního vidění	137
	Použitá a doporučená literatura	138
10	TYFLOGRAFIKA	139
10.1	Teoretická východiska	139
10.2	Vývoj tyflografiky	142
10.3	Využitelnost tyflografiky v edukačním procesu	145
	Použitá a doporučená literatura	152